

субпакыяң Алдан-Маа-
атты чурт-шынчилде му-
нгаларын элдерини бир-
эе Тыванын херэаженири-
Х сээзилжиге турсаа-
делдеген сээдэ бууду-
ажыктан. Залдык орта
стоцугаңтарлаа пласта-
халып ааңлаа Тыва
Республиканын орденне-
и аңлаш, Ленин, Ок-
Револуцияны. Кызыл
орденнер, куш-ажымды,
ның оон-даа эске хей
мелалары — шунту
и алы орден-хавыга
ттинген. Ийн хана дол-
ол шайнаадырны эл-
дерини өнүгү портрет-
а, аскан. Оон Социали-
Куш-ажымды Маадырла-
и, куш-ажымды мурак-
анын дайын хоочуна-
и, кады камгалла, чы-
мышын уран чууга ала-
чалычыларын, спортчуларын
дарэмлаа республика эмелге-
тин №1 божуур сабыр
эредеген Г. Федорович, э-
ти Т. Зверева, дайын хоочу-
нары М. Ермашичина, Д. До-
ваддор, П. Ховалыг, башкы-
ла А. Алымы-оол, С. Дам-
зын-оол, С. Достай, тудуужу
М. Сафронова, куш ажагыч-
ы Н. Долганина, артистер
К. Мунзук, Е. Салчак, спорт-
чу Е. Тутатчикова болгаш
оон-лаа эскерини ат-ала-
ры-биле таныжып, сонуурган
булар.

Оон аңгыда хей урутагү
Маадыр иелер У. Каянза,
Ч. Баткар, А. С.-Б. Моңгуш
дээн ыкшаң кэдээ айма-агы-
нын муракчыларын портрет
чуруктары база бар.

Хоочунуңары, Тыва АССР-
нин Дээли Советияң Прези-
диумунуң даргазы чоораң
партиянын хоочуну Б. Ш.
Долганмаа, Тыва АССР-ни
Министерлер Чоу-
газынын оралакчы
Тока-Аңчыма, Тыва
профакталалар
даргазы чоораң,
нын херэаженири
даргазы, Алдан-Ма-
чурт-шынчилде му-
ректору Т. Ч. Н.
өөредилегиниң
бежен ажагы чыл-
дар -Тыва АССР-ни
башкымыл Т. С. Но-
гаһ оон-лаа эске
нын фото-чурукта
делгээн.

Кожавыс Моол
публикация Тыва
жерининиң Х
келген моол де-
эккелген белээ —
тел, кижилер ду-
дуктен аргаан хе-
чтлер сонуурган к

Р. ДОЛ-
ГО

ахтайчлирын, спортуучлирын аарамдаа республика эмгэглэгийн №1 божуур салбыр эргэлдэжигч Г. Фадорович, эмчи Т. Зверева, дахын хоочуучары М. Ермишчина, Д. Довадор, П. Ховалдыг, башкилар А. Алым-ов, С. Дамдин-ов, С. Достай, туудуужу М. Сафронова, куш ажаахчидын Н. Долганина, артистер К. Музук, Е. Салчаа, спортууч Е. Туттачкова болгаш оон-лаа өскөсөрин ат-алары-биле таныжып, сонуургап боолр.

Оон аңгыда хөй уругуат Маадыр ислер У. Кавдан, Ч. Баткар, А. С.-Б, Монгуш дүн ымакш кедээ айма-агыйнын муракчыларын портрет чуруктары база бар.

Министрлер Чөвүделигин дараалын оралакчыи Х.А. Тока-Аңчыма, Тыва АССР-ний проканделар Чөвүделигин даргыз чораян, республиканын хөтөөжөөр контедигинин даргыз, Азлан-Маадыр аттыг чурт-шынчел музейнин директору Т. Ч. Норбу, улус өөрөдигезинин шугумдууна бежи аймак хөй ажаллап турар -Тыва АССР-ний алармыг башкылы С. Н. Новикова болгаш оон-лаа өске хоочунар-ның фото-чуруктарын ында делгээн.

Кожавис Моол Арат Республикадан Тыванын хөтөөжөөринин Х съездингез келген моол делегаттарынң өскүсөн беээ — хөтөөчү

Хоочунарнийн, Тыва АССР-
нийн Дээдэ Сөвдэнийн Прези-
диумууд даргазы чоран
партияньн хоочуу Б. Ш.
Долзатмаа, Тыва АССР-ийн
Халхалт басаа — хол-биле үг-
тэл, кижилер дүрзүү чуруп,
дүктен аргаал хөвизин көрү-
чүлөр сонуургап көрүп турар.

Р. ДОЛЗАТМАА

Кожавыс Моол Арат Республикадан Тыванын херэ-женнерининг Х съездизинге келген моол делегаттарның эккелген белээ — хол-биле үтпө, кижилер дүрүзү чуруп, дүктен аргаал хевизин көрүк-чүлөр сонуургал көрүп турар.

Р. ДОЛЗАТМАА

Тыванын Араттыг револю-
цүзү шерин ол уенин шериг
адарттары, дайнычтарынын
аргачаарынын шоколза бо-
луп, нияхтарыч полти-би-
юмун, мергежилни беизиди-
гү-замырын дайкытырып,
айы-быжыгы өөредип тур-
гаш. Тыванын ырак района-
мынын бирээни Мөңгү-Тай-
гаын мырпай шопхас ба-
кында, Хүрэн-Тайга суму-
унда келген аныак оол
баадар-оол Иргит база-ла
буунду дайныч мергежилни
школага шингээрин алгаш
кы-дуума ССРЭ-же оор
уу-биле хадааа каржы дай-
ныч бачыр күзүни адетер-
ген билдирижигини бижир-
ген, казак чери ону дайныга
мержирин чөлүсүзүн болгаш,
иччилаш М. Иргит боунду
олдурга муун алгаш, калы
ой кадарып өскөн эки Вауу
албак болгаш өскө-дал өөр-
чир-биле калы дайны шөлү-
чү аттангаштан.

Тыва эки тургачылар муң-
гү километри эртпн чо-
лаш, дайны шөлүчө чоокшү-
лук келгенер. Олар ам ула-
ска дайныгынын кызыл арым

күрүп, оон-биле өлүмгө узур тилемге дээш соккуп кирип-тер.

Морозов аттыг 8-ки таарда-дагы атыгы шериг отряды дайыгыга даагыга кирип тур-га, карыйгыла келген турган. Кол командидал черинин лу-жалыгы күтүсөйл, атыгы шер-игилер дайыгымын чоруп оор-орунун уткуй утуккан-нер.

Атыгы колдонанын бажыла Хафиз Алмеджанов-чурп бири эскарону, а тыва-ки туратчыларын эскарону колдонанын сөөктөгө чоруп-орган. Олар Смоленск обла-стна эрте-бурунгу Ровенщина-га чедар муу хире километрге атыгы эрттин келген-даа бол-за, могол-шылаан хевэр мы-рыяч оок, серкек хевэр, дай-ыгыны байдалын бычин-даа чидирбээн халдын органнар.

Бирги эскаронуну дайын-чылары база эки туратчылар-ын аводу арыт кыдын черге чедип келгире, дайын оларже

дораан-на от ажиткан. Баст-тин дайынчыларымыс база-ла оларже дораан халдары-га, немес балук арыг-гыже ханнала чаштынп-кыре берге. Эскарон ам Деражкоге улам чоокшулап чорупкан. Олар ми километр чоруккан чорукту дүгүз ар-тын келгезгире. Ам база-ла бастин дайынчыларымыс дай-ымын күштүг от ажиткан, Бу-луг сегиржил алымшыкы эг-дөөн, Ыйла-мына аткан оок-тору сымлаан, доваран-лоо-зун дээрже шаштыгы үнөс, Чер-сиринеини, шимчел турар-чуве дег нарган. Бастин ар-тилериястын болгаш мино-меттарынын күштүг от а-жымшыкчанынан даян-зынын техникасы ында-мин-да ыш-бузу буруулап, өртөнп, а оон дүгүз күжү бажындар артыкче чаштынп, аткаар-дал эгезтээрин.

Маадар-оол Иргат, оон эжи Баяу Салчак База-ла дайын-чыларын кыдын чорупкан. Бир-

биле сегиржил алымшык-диним кирип, халдашкын-мируку одуруунга чоруп ту-ганнар. Маадар-оол Ко-лод олоочов баштайгы тулуку-куаче кирип турда, оон са-дал амыларалыга бир сол-дал таварылга болган. Чул-дөө ам немес-баштынг эжелен-лер-бала баштайгы сегир-жил алымшыкче мырманын Мангута Тайганын болууда-гы турган. Тайга сумууздан м-гүрүт-башта атыгы муууп ал-гы кириген. Дүгүз тулукчу-уэкине Маадар-оол Ир-еке өөрү О. Сувай-оол Кошкар-оол, О. Алдын-оол С. Чалып суугар шылга-гы үнөснөр. Олар дайын-чыга камгалалык хандала-геш, азын кэш немес сол-дартын болгаш от тождалар утузуктаннар. Дайын кал-ды-биле дедирленип тур-гунчалда-ла бастин дайын-чыларымыс немечтерин ат-кы тиримырын кыдын ту-ткан.

доранна от ажыткан. Бистин дайынчаларымыз база-ла олорже доран хадларга, аемес батук аргыже кылал чаштынны кире берген. Эскадор ам Державже улам чоокшулал чорукча, бир километр чурек кире конут доран артык келгенер. Ам база-ла Бистин дайынчаларымыз база-ла куштут от ажыткан. Езулу септирил алымшыкч эгелэн. Мыла-мыла аткан окур чурчмылан, доварак-доову эворже шаштыгыт үнеч. Чер сиринейин, шимич турар киче дег шарган. Бистин артиллериястын болгаш микометрарымын куштут от ажымшыкчыларымдан дайыннын техникызы мыла-мыла ыш-бузу бургулал, өртөин, а оон дигир кууж бажыннар артыкче чаштынны, аткардан эгелэленир.

Маадар-оол Иргит, оон эжи Бавуу Салмак база-ла дайын-

Дайкыче эки тура-биле чо-
луткан Маадыр оол Ирригдин
дугайын чугаалан тура ову
эскердери онагай малгадди
кижэ дээр болза шия эвес
лазар. Бичагала-лаа-лаа интер-
националчы түзүлгелерге
ичинче, өөрүндө дуулах чок,
ргүчү тулушуктууну муру-
чу одуруунга тулуну чо-
кан, Төрөнү чурттуң тастагын
гау. Азия документалыкпе-
лаадыр оол Колдур-олочун
Ирригдин дугайында мынаар
жижы турар: «О. Төрөнү
уртууга бузурелдиг берди-
не патриот, мораль талазы-
на бижыг туруштуг, мөчө-
шынчык, шыдамчы, эш-өөр-
лөй дайыралыг, сөөгүнө зо-
лодуш шылаар, мычанаг эш-
тери алаа бузурээр, аът му-
руннга хончуг ээлгиг».

Бистиг чыгыс суур чурту-
тус, Менгүн-Тайганың ийик
гау, Ала-чуртун Улут дайы-
нын кижирчигине Колдур ол-
огу Маадыр оол Украин-
аның хоорай, суурларын хос-
тажыргыч кижирал, эрес-ди-
лим тулушкан. Бичагала-
Менгүн-Тайганың чогу ову
утпас.

А.-Т. БЕГЗН.

ПРАГА. Чехословакия кызыл бугу эн уагүр хөмүр-даш казыр черлери бо чылдын алды айларында оттулар чүгү казырынч плананын челишкенин күтүскен. «Кара алдын» тивикчиллери планда көрдүнгөндө барык бир миллион тонна хай, 63 миллион тонна ажыг хөмүр-дашты казып үндүргенер.

Чехослав дагжыллар боттарынын челишкениннери со-вет техниканын идеялелиг ажылалат турары-биле база холбай көрүп туралар. Эргекен беш чылаа чүгүл Островноу шахталарычче безан со-вет машина туудугулары хөмүр-даш казыр болгаш даг ажылдары кылыр 130 комбиннарыны чуртукан. «ССРЭге кылган» деп маркылгы машиналарга күш-ажылы таңгыз эвес рекордтарыны тургускан. Казышкынны ажык ар-га-биле чорудуп турар ЧССР-де эн уагүл Согуз Чектин ху-рөк хөмүр-даш бассейни со-циалисттик чарышка бедек темпиге ажылалат турар. Бо чы-лын агаар-быодустун байда-лында кылдык таарымча чөк чүүлдөр турга-заа, Согуз Чектин хөмүр-даш казышкыны рекордту түннелери чедип ал, чартык чыл планын барык ийи хуу ажыг күтүскен. (САТА).

тег техникаанын иретелдиги
ажылдап турары-биле база
болбой көрүп туралар. Эрген
бес чыла чүгө Островско-
му шахталарыне безен со-
му машина туудужулары хө-
мүр-лаш казар болгаш Даг
ажылдары кылыр 130 ком-
биннарны чурткан. «СРЭ»
ке кылган даг маркалыг ма-
шиналарга күш-ажалчы таң-
ды эвес рекордтары тургу-
сун. Казычыккыны ажык ар-
га-биле чорудуп турар ЧССР-
де эн улуу Согуз Чектин ху-
ред хөмүр-лаш бассейни со-
циаллист чарыкша беаик тем-
пилеж ажиллап турар. Бо чы-
лын агаар-быодустун байда-
лында кылдык таарымча чок
чүүлдер турза-лаа, Согуз Чек-
тин хөмүр-лаш казычыккыны
рекордту түннелерин чаалап
ал, чартык чыл планын барык
ийи ху ажык хүүсеткен.
(САТА).

Каттышкан Штаттарга эрге-чагырга Рональд Рейганга баштаткан администрациянын келгенден бээр бо чылымг яварында чыс чыл болган. Иштики болгаш даштыкы политикта талаш-бөлөс бөө ала-чуураулагызын түндүктери кандай болганга? Ол дугайында Парламентин Мэдлерс Агенти-лекциян корреспондентизин ССР-нн ЭА-нын АКШ болж-лекция Канада институтунун директорун ораккачмы, эконо-миктиг эртемнирник доктору Георгий Скоров мынча деп чу-гаалаан.

— 1981 чылда америк кон-гресс бээр америк ажил-агый-ны экиндеринге идиг бээр уулурул экономиктиг чаар-туулгын программалы деп алаан «Америкка чаа эзе-дэр Р. Рейганнн програм-маларын чуу-дугузул көргөн. Амгы администрациянын чааа угулгыншынын чыккы кырында түндүктери кандайга? — АКШ-тын буржуа пар-ламентизин «рейганомик» деп шолаланы калба-биле чарлаттыгын ол програм-ма кер кырында боттутт жн чуулте чулте жекелбэн өвөс, харын сыр дедир, америк ажил-агыйнын сы-рунгулгылт байдалын улаи-лаан ханыкчант. Чарлат-тыгынган принциптерин түнү болур «рейганомик» биле республиканын администра-циянын экономиктиг боттутт политиканынн түндүктери арзыныла мыгал кончт чуулт, оуу чаа консерватизм-ини кызмамакыл талалук-тары бенин түлөп көрбөс ар-жазы чоок.

мөөнөдизмизинин болур чо-гуру тураулагызын кошканды турар чуулду — инфляцияны азы турун боджелан сандар-лаптын экономикага канчаар кант башпир америк буржуазия шилбиринг шылалаан тура-рын «рейганомик» чересинде турар. Америк экономикага чаа зар дуук болза чыл са-мында-лаа турар шериг чарыгалдары болур.

— Силерин боламынар-биле амырга, АКШ-та милта-ризмик өзү туурамын чы-даганы чууда? — Ол болза, чуул-даа му-рунла АКШ-тын чыгырмкы бөдүктөрүн шерг-страте-гиян дей-дегик чорукту про-граммиче болгаш ССР-ден бө-гөш социализмге дем катты-жылгыздыан шерг талаш-биле артык күштү чедип амы-рык, дөдөлегей америк им-периализминн тергилекти бай-далын чедип амырыч, НАТО талаш-биле АКШ-тын эңгел-чтилерин улам күштүлө чы-гарып амырычче чүткүл бо-даны.

— Улаанга? — «Улаанга» кол бодалы болза, ча-жырткын алгаш АКШ-тын ботуу харолуг куштерин баш-тайгы согуштун шаал хал-даар чепсээ болдуруры.

— Силерин боламынар-би-ле амырга, боо-чепсакти эде-ре бүдүрерин соксадирманын херэтиг «Женева ужуражымын-кынынн ужу-дузасын кандай-га? — СЭКП ТК-нын, Чыгыле секретары М. С. Горбачевтун болгаш Американын Каттыш-кан Штаттарынын президенти Р. Рейганнн «Женевага чу-гаалажышкынына ажитык болган болгаш америк-совет харылазынн тегжувэринге чуулга чаа болгон. АКШ — чүткө консерваторлар азы өң-не барын уездиглер эвес-ле болгай. Америк ниятталде маалык куштер база бар, оуу америк администрация тоо-важн барып шидваз, а ми-чангаш чуугал-ажышкын кы-лырынга чөпчөзсөжиг турар. Билыла-даа М. С. Горбачев-тун «боттут байдалы бес жн билеп турган бес, мичангаш америк политикада мышкан би-нэ-лаа хоолун күзөт биске турбаан. Ол туртта эконо-миктин, харин-даа политиктиг болажыкынн милитариза-ташкынын кайм-чере ханыла бергенин көргөн бес» деп дем-дегал.

— Улаанга? — «Улаанга» кол бодалы болза, ча-жырткын алгаш АКШ-тын ботуу харолуг куштерин баш-тайгы согуштун шаал хал-даар чепсээ болдуруры.

— Силерин боламынар-би-ле амырга, боо-чепсакти эде-ре бүдүрерин соксадирманын херэтиг «Женева ужуражымын-кынынн ужу-дузасын кандай-га? — СЭКП ТК-нын, Чыгыле секретары М. С. Горбачевтун болгаш Американын Каттыш-кан Штаттарынын президенти Р. Рейганнн «Женевага чу-гаалажышкынына ажитык болган болгаш америк-совет харылазынн тегжувэринге чуулга чаа болгон. АКШ — чүткө консерваторлар азы өң-не барын уездиглер эвес-ле болгай. Америк ниятталде маалык куштер база бар, оуу америк администрация тоо-важн барып шидваз, а ми-чангаш чуугал-ажышкын кы-лырынга чөпчөзсөжиг турар. Билыла-даа М. С. Горбачев-тун «боттут байдалы бес жн билеп турган бес, мичангаш америк политикада мышкан би-нэ-лаа хоолун күзөт биске турбаан. Ол туртта эконо-миктин, харин-даа политиктиг болажыкынн милитариза-ташкынын кайм-чере ханыла бергенин көргөн бес» деп дем-дегал.

— Улаанга? — «Улаанга» кол бодалы болза, ча-жырткын алгаш АКШ-тын ботуу харолуг куштерин баш-тайгы согуштун шаал хал-даар чепсээ болдуруры.

— Силерин боламынар-би-ле амырга, боо-чепсакти эде-ре бүдүрерин соксадирманын херэтиг «Женева ужуражымын-кынынн ужу-дузасын кандай-га? — СЭКП ТК-нын, Чыгыле секретары М. С. Горбачевтун болгаш Американын Каттыш-кан Штаттарынын президенти Р. Рейганнн «Женевага чу-гаалажышкынына ажитык болган болгаш америк-совет харылазынн тегжувэринге чуулга чаа болгон. АКШ — чүткө консерваторлар азы өң-не барын уездиглер эвес-ле болгай. Америк ниятталде маалык куштер база бар, оуу америк администрация тоо-важн барып шидваз, а ми-чангаш чуугал-ажышкын кы-лырынга чөпчөзсөжиг турар. Билыла-даа М. С. Горбачев-тун «боттут байдалы бес жн билеп турган бес, мичангаш америк политикада мышкан би-нэ-лаа хоолун күзөт биске турбаан. Ол туртта эконо-миктин, харин-даа политиктиг болажыкынн милитариза-ташкынын кайм-чере ханыла бергенин көргөн бес» деп дем-дегал.

— Улаанга? — «Улаанга» кол бодалы болза, ча-жырткын алгаш АКШ-тын ботуу харолуг куштерин баш-тайгы согуштун шаал хал-даар чепсээ болдуруры.

— Силерин боламынар-би-ле амырга, боо-чепсакти эде-ре бүдүрерин соксадирманын херэтиг «Женева ужуражымын-кынынн ужу-дузасын кандай-га? — СЭКП ТК-нын, Чыгыле секретары М. С. Горбачевтун болгаш Американын Каттыш-кан Штаттарынын президенти Р. Рейганнн «Женевага чу-гаалажышкынына ажитык болган болгаш америк-совет харылазынн тегжувэринге чуулга чаа болгон. АКШ — чүткө консерваторлар азы өң-не барын уездиглер эвес-ле болгай. Америк ниятталде маалык куштер база бар, оуу америк администрация тоо-важн барып шидваз, а ми-чангаш чуугал-ажышкын кы-лырынга чөпчөзсөжиг турар. Билыла-даа М. С. Горбачев-тун «боттут байдалы бес жн билеп турган бес, мичангаш америк политикада мышкан би-нэ-лаа хоолун күзөт биске турбаан. Ол туртта эконо-миктин, харин-даа политиктиг болажыкынн милитариза-ташкынын кайм-чере ханыла бергенин көргөн бес» деп дем-дегал.

— Улаанга? — «Улаанга» кол бодалы болза, ча-жырткын алгаш АКШ-тын ботуу харолуг куштерин баш-тайгы согуштун шаал хал-даар чепсээ болдуруры.

— Силерин боламынар-би-ле амырга, боо-чепсакти эде-ре бүдүрерин соксадирманын херэтиг «Женева ужуражымын-кынынн ужу-дузасын кандай-га? — СЭКП ТК-нын, Чыгыле секретары М. С. Горбачевтун болгаш Американын Каттыш-кан Штаттарынын президенти Р. Рейганнн «Женевага чу-гаалажышкынына ажитык болган болгаш америк-совет харылазынн тегжувэринге чуулга чаа болгон. АКШ — чүткө консерваторлар азы өң-не барын уездиглер эвес-ле болгай. Америк ниятталде маалык куштер база бар, оуу америк администрация тоо-важн барып шидваз, а ми-чангаш чуугал-ажышкын кы-лырынга чөпчөзсөжиг турар. Билыла-даа М. С. Горбачев-тун «боттут байдалы бес жн билеп турган бес, мичангаш америк политикада мышкан би-нэ-лаа хоолун күзөт биске турбаан. Ол туртта эконо-миктин, харин-даа политиктиг болажыкынн милитариза-ташкынын кайм-чере ханыла бергенин көргөн бес» деп дем-дегал.

— Улаанга? — «Улаанга» кол бодалы болза, ча-жырткын алгаш АКШ-тын ботуу харолуг куштерин баш-тайгы согуштун шаал хал-даар чепсээ болдуруры.

— Силерин боламынар-би-ле амырга, боо-чепсакти эде-ре бүдүрерин соксадирманын херэтиг «Женева ужуражымын-кынынн ужу-дузасын кандай-га? — СЭКП ТК-нын, Чыгыле секретары М. С. Горбачевтун болгаш Американын Каттыш-кан Штаттарынын президенти Р. Рейганнн «Женевага чу-гаалажышкынына ажитык болган болгаш америк-совет харылазынн тегжувэринге чуулга чаа болгон. АКШ — чүткө консерваторлар азы өң-не барын уездиглер эвес-ле болгай. Америк ниятталде маалык куштер база бар, оуу америк администрация тоо-важн барып шидваз, а ми-чангаш чуугал-ажышкын кы-лырынга чөпчөзсөжиг турар. Билыла-даа М. С. Горбачев-тун «боттут байдалы бес жн билеп турган бес, мичангаш америк политикада мышкан би-нэ-лаа хоолун күзөт биске турбаан. Ол туртта эконо-миктин, харин-даа политиктиг болажыкынн милитариза-ташкынын кайм-чере ханыла бергенин көргөн бес» деп дем-дегал.

— Улаанга? — «Улаанга» кол бодалы болза, ча-жырткын алгаш АКШ-тын ботуу харолуг куштерин баш-тайгы согуштун шаал хал-даар чепсээ болдуруры.

— Силерин боламынар-би-ле амырга, боо-чепсакти эде-ре бүдүрерин соксадирманын херэтиг «Женева ужуражымын-кынынн ужу-дузасын кандай-га? — СЭКП ТК-нын, Чыгыле секретары М. С. Горбачевтун болгаш Американын Каттыш-кан Штаттарынын президенти Р. Рейганнн «Женевага чу-гаалажышкынына ажитык болган болгаш америк-совет харылазынн тегжувэринге чуулга чаа болгон. АКШ — чүткө консерваторлар азы өң-не барын у

ны» кол болдыр болза, чакыртымын алгаш АКШ-тың бугу яролгуч куштерин бештайгы согуштуң шаап халдаар чепсез болдуры.

— Силерниң болдырлар-биле амырга, боо-чепсесте эилерсе бугурунни соксадырларын херэвине Женева ужуражышкынының ужу-дузасы кандым?

— СЭКП Т.К.-ның Чынгине секретары М. С. Горбачевтун болгаш Американың Каттышын Штаттарының президентиэ Р. Рейганың Женевага чугалажышкыныра ажыктат болган болгаш америк-совет хараылаалары тегжууларинте туулуа чала болган. АКШ — чутле консерваторлар буа энче барыны уездиглер эвселе болгай. Америк ниятталды калкы куштер база бар, ону америк администрация тоо-вайын барып шкыдаас, а мынчын чугалажышкыны кылырты чепизгерин турар. Мынчалар-даа М. С. Горбачев-чуг «бугуту бейлады бис эки билеп турган бис, мынчанга америк политикада шыкпаш бил-чир-даа хоолун кузел биске турбала. Ол куртта экономика, харин-даа политикада болгашкыныны милитаризацияны калы-хире ханьлаа бергенин көргөн бис» деп демдедиз.

Узунда...

диги турган. Ол чорук америк монополюстун капиталга боду-нуу ажил-агый меламизация куудалжыкынын дугалптар ар-ганын берсин.

— А иштики политика талаз-ыма-бе?

— Иштики стратегияга камазырштыр чуга арга, манай америк монополюстун капитал дужуп беришкыниерлен болгаш социал каажарлажынар-нардан 80 чылдың агазиле «эгелен куш-ажычмы чогулт-уудын эрге-ажыктарыне халдаарчыне шилчезе. Моно-полюстар ажычтын шимчээ-кеткелге уур халлажыкыны чоруда берсин. Олар профа-виздерин аткаарлаарчыне, оларга коллективти керээрин кетгелдерин албаарчыне чутуш, оларның составына-да кырия турар ажычмынар-ның саным кызырлар чепал-алыры, ажычты чоюнарны матчурунне боттары тосту болдуры-биле профа-виз-чуг чаз организациаларын тургузарына шалтыктаа тур-пар.

Бугурулуя чакыртыны чыдалк кылмы алгаш, ажил-таевурини нат чокка кызырп, бугуруле черлеринге куш-ажылды камгаларыны болгаш техникага озал-онлак бол-дурбазыны талазы-биле тем-челерин куш юк болдурун

Ол дугайыа сөөлү бекем чыгардылар болганын эң-не уураа 1980—1982 чыылдарын экономикалык кризис болгаш кризис соонда ажал-агылнын турму өзүс хөгжүлдөз база ур хуулаалык экономикалык айттырганын шийитирдетишкенин еричилеп турар. Чыжээлээр-е, 70 чыылдар АКШ-тың экономикаларын аарыг байды-нынчын эң-не чидип илеразши-кы инфляция болгаш ажал чок чорук турган болза, 80 чыылдар ажал чок чоруктуң латканы-биле кады (экономи-канын) кризистик үзүндө жыл күжүнүн II хуу, экономи-канын кадурлуукунуңун үзүндө 7 хуу чедир) кол үлү болза, федералдык бюд-жеттин төгүлдө көстүп, кер-ээни хей милылард карыла-га, чайгыш чокка азул тур-курну өрөз болгаш соол-ле холбошкан чызын хууу-уң эң угул өскөн болур. Фе-дералдык казактын өрөлер-ин темчизил ур үениң эконо-миктың улагышыкынарына аллар чедирип эгелей берген. Икээ, бир өзүс эрткин чымын өрөз дөш төлөөр хуу үлү-дү төлдөкчидерине хүч-бүрүдө 50 миллион доллар болган болза, беш чык болгаш ол дүг I миллилар доллар чедир хүп болур.

Херектин аясы утказы-биле тыргы, түгө баштыгы даш-кыс демдектери өскерилген, аарыгын боду — экономи-канын механизмин сандарзаш-кын хевээр, ажал эртимэс-чүлүп артак. Кол айттыргы-экономиканың капитал

Делегейин ийги дайымы-кын төгөс үзүндөн бээр амер-ик чыгырчык бөлүктөр боо-чепсекти элдере бүдүрүнерне улагышыкыны чайгыш чокка чорудуп келгенер. Ыч-чалза-лаа XX вектин 80 чылар-дына милитаризм америк империализмдин халдакчы даштыкы политиказынын илео-досказы болгаш практиказы болу берген. Ол талазы-биле Рейганың администрацияны түр рекордтары ажа берген. Чыжээ, 1981 чылдан 1985 чылга чедир АКШ-ка эле чөсөткөлишинкине I триллион ажал доллары чарыгадан, ол болза деңей алган өртөктер-биле алмрга, делегейин ийги-кы дайынына үндүргөндөн хей, Амгы шериг боджасы — 302,5 миллиард доллар — Кат-тышкан Штаттарынчын түт бөгүзүлдө эң-не угул болуп тур-ар.

Боо-чөсепкти элдере бүдүр-ерин улам күштөлдөргөне чүгүлдээ мурунда шериг-үлөтүп комплексиң сонуургал-дык, милитаристи улагыш-кын аңаа кончү хей ажал-кочканы берип турар. Чыжээ-лөөрге, АКШ-тын 900 эң угул шериг корпорацияларынын 1985 чылдын үшкү кварталы-нда орулгаш 211 миллиард доллар болган.

«Сылдыстар дайымын» программасын боттадыр-ышан база космосту милта-ризаастаарыга оруку амыч-каш, америк администрация боо-чөпекти элдере бүдүр-ерне бүтү делегейин адролуп халавынын айымалы улаг-тырган. «Сылдыстар дайымы

турар.

Америк эрге-чагыргалар федералдык бюджеттен шерт сорулгаларына айма-көргөңүн харам чоңка берип турган, социал жергелерге — чуртталга бажынарының тууунга, өөрөгдөгө, мелешти хандырылгыңа, айма чоктар дууламчына, профессионал-техникти өөрөгдөгө болган аймачына күжүңүң биллин беадгерине, адымаларга аш-чөм — дууламчының, шокралымың чөмөгөрлөгөң, хөй-нити аймаңдына ашалаңдырымыңның дуу-биле кызырып турар. 1981 — 1985 чылдарда социал программаны нитизин-биле 120 миллиард долларга кызырар.

Монополияларның хайдашчыны болган социал по-литиканы шымчыратканы күш-ажычы Американы амындар дөңөгөн адына-биле куудалдырыңа чөдөгөн. 1985 чылда барык 37 миллион кижжи аймак болган. Калитализинг 60 бад чуртунда — 3 миллион кире бажың чок кижжи бар, дууламчы амың өзгөзгөн оскунга аймак чок кижжигер болган аш-чуттук болгон ядараңга байдалда чурттан турар өске кижжигер чөм үлөп өзүңнүн кууналары катат тургускан.

Чангыс сөс-биле чуталарга, барыны талалы өскөргөң-киң эрги айтырмалар ажың эртерине чөдирбөө болган чаа айтырмалар тургускан. Бүтү-нитиниң чаага чорую-лун буураан нитизинде, аш-улу социал салгыңшыңкер-

ВАШИНГТОН. СЭТА-ның
арреспондентки Александр
Яворскытың лыңнатканы
була: «Чылендерия» ха-
барла таварышканының түне-
сиде ат-аллары дык кога-
нан Аэронавтика болжа кос-
сус делгемери шиячылэр
лазы-бые национал эрге-
леми (НАСА) чүм-буле
ыгылашкын улмачылавы-
дан. Джон Кеннеди аттыг
смиттик укудуушкунан та-
гуу директору албан-ду-
уулан болуун уеринин
лыңгы Ричард Смит чарлаан,
авары 28-те «Чылендерия»
укудуушкуче үнүрер дута-
гыла шикитир хүлэп ат, ко-
блыг болаш оон чея эки-
жыг алуме чөлдерин ук-
туселдин, удуругулары-
нн бирээс ол.

ВАШИНГТОН. СЭТА-ның
арреспондентки Александр
Аверсвентсмань динчтанканы
халла: «Чэлленджеринь» ха-
лалла таварышканынын түнө-
сиде ат-аллары дыкка кога-
ланн Аэронавтика болжас кос-
мос делелмелери шийчилээр
лазы-бые национал эрге-
леми (НАСА) чүмү-бө-
түгүлашкын улумчылавы-
дан. Джон Кеннеди атыг
смиттик укудуушукунан тө-
дүк директор албан-ду-
уулан болуун үнөрүнүн
айыны Ричард Смит чарлаан,
январь 28-те «Чэлленджерия»
укудуушукуне үнүрүр дуга-
дыла шийткпн хулалат ал, ко-
блун болгаш оон негиз эки-
жиги алуме чөлөргөн ук
узелдин, удуругулары-
нн бирээс ол.

Француз Республикасы Президентизация Франсуа Миттеран Совет Эвелянженге абиянчы аял-чорун кылы дооуулангыч делегер парлагы улут кичинегей-бле жипн турар. Франтиянын «Юманите» солу дэди деңгеле чугаалажышкын кылымын чугулазын дугайын иттыпшасы, француз таламын бугуерм-бле алырга, совет Эвелян бео-чепексти дегере бугуермге улут турпун турар деп демделген. Совет Эвелян чепексениниин сайырагажыларчыкчес, а экономикаын жегуедеме, совет улустун чагай оруун беидерине улут кичинегей салын турар. Француз-совет харылазарларын кат харышкынында сеткел харышкын Президент Ф. Миттеран пербегеде деп, «Люберассон» демделген турар. Совет таламын кичинегей делегер ареназын бири чепексени парабур алаар бозукун таламын чепек керуу турарын кергусу деп, солу бадыкта турар, Европага-лаа, ол шыкш чегуе делегерге-лаа бео-чепексугу дугуермге болгаш страгия талазы-бле дең байлы тургузгусу чугаалажышкынынын бири чепексени турган деп, солу демделген. Дэди деңгеле эрткен совет-француз чугаалажышкынынан чен чен-бле алырын чуттун аразына хазылазарын жегуедерине сугу салышкын болган деп, алгарынан «Работническо» солу демделген турар. Москва болган чугаалажышкынынын тушндерин абиянчы болгаш чавыршышкынынын эрге-ажымыга жугун турар, Солундун санап

турары-бле алыга, Европа улугер болуп шылаар болгаш улугер болуу-лаа учуругу чутуу —чавыршышкыннын чорудулазынын катан тургуштууп кеидиринг амыдыралы чугула учур-дузанын дэди деңгеле эрткен чугаалажышкынын кергусе. Москва дэди деңгеле болган санал-оналдар чотугазы Европа дикке бугуерм-жигенин байдалы быжыг-ларынга, делегер харылазарларынга дүшкүрүгү чорукту чавыршылардына ялг бэр апар деп, Чехословакиянын «Руке право» бижез. Ийн кургудеринг харылазарларын тогуугу болгаш геополитиктиг быжыг ундезинини совет-француз чугаалажышкынар байлктан деп, Польшанын «Трибуна лоду» бижез. Ийн кургудеринг аразында чугаалажышкынын өрүлөп олурат уламышкыны-бле кылынын турар деп, «Ноейс лойцлал» (ГДР) санал турар.

Моолдун Улусту революциянын 65 жыл оо моол парлаганын кичинегейин төүккө, 1921 жылды улусту революцияны моол улустун салым-чолуга эрткелге те болуп, Улут Октябрьг басларынга херелдеген чырык-кыны орукту, нахияла, төрттүтүүшкүнгүн болгаш социалисттиг тургузукунунг оруунче кверер арганы ака берген деп, «Унз» демделген. Улусту эрге-чагырганын чылардына моол улуд деми-салды болгаш тийдегелерин алдарыг оруктарын эрткен деп, солу бижын турар. Амгы үеде социалистг Моолдун

ажычты алгыз, кооператтыгга араттары болгаш улусту интеллигенцияны чоок-ку мыдалар туртуу, экономиктиг болгаш социал дегуедезинин чортулазынын болгаш соруаларын алыткаа МАРН-нын XIX съездинин шийтирлерин күтсе дегеринче политиктиг болгаш күш-ажычты улуг дугуермгүнүг байдалына кирген деп, солу демделген турар.

Вьетнамын Коммунистг партиянын Топ Комитетинин Чингине секретары ш Лэ Зуангын мезени-бле колбаштыр жажылыагы делегерин хей чурттарынын солунары илгерелген.

Чалгынын ракеталар салган «Нью-джерс» деп америк лижикорун Японияжы киргенинче удуралышыны митингизин июль 20-те Нискуска эртктер деп дайынарга удуор организациялар башту шийтирлэз дугайын «Аххата» деп япон солун бижэн.

Боттарынын эргези дэш ажычты чониярны демиселин калбарышкынын дугайында материалдарын француз солунар бижын турар. Агентилелдин 300 журналистерин, ажычтынын, албан-дахчылары ажаллан удургелерин удуур Франс пресс агентилелди ажалдакчыларынын 24 шактыг ажил сомадышкынын дугайын «Аххата» дымпанын турар. Болуулу бугуермгелерине 35 мул кижж ажаллан турар «Эйр франс» экономикаын ажалдакчыларындын буту-кити ажил сомадышкынын дугайын «Матте» солу бижэн.

(СГТА)

турары-биле алгач, Европанын улсер болуп шыдар болаш үчүрү болуздас ужурунгу түлү — чавырнышкынның чоруулазанын катал тургустунуп келаринч амырларчы чугула ужуз-дузанын дээди дегилеге артка чугаалажышкыннар көргүскөн. Москвага дээди дегилеге болган саял-оюлдар солтуджы Европа дикке бұзурелжиленин байланын быжгыт-лаарына, дегелег харылзааларыга душкүрүгү чорукту чавырлардыарына ялг бээр апаар деп, Чехословакияның «Руде право» бижээ. Ийн күрүчелерин харылзааларынның төгүдү болгаш геополитиктиг быжгы үдөленинери совет-француз чугаалажышкыннар балчтыккан деп, Польшаның «Трибуна люду» бижээ. Ийн күрүчелерин аралдана чугаалажышкыннар өрүлөп олурар утламышкыя-биле кылынын турар деп, «Ноевс дойлаанз» (ГДР) санап турар.

Моолдун Улусу революциянын 65 чыд ою моол парадлагын чачытенинни төүндө, 1921 чылдың революцияны моол улустун салым-чолуга артылганга те болуу. Улуг Октябрьин иделарына терделген чырыткыныг орукту, национал төрүттүңүшкүңүн болгаш социалисттиг тургузушкунун оруунче кирер арганы акаа берген деп, «Узис» демгелээ. Улусу эргечигарыгын чыларынга моол улус демиселдин болгаш тийелелерин аларлар оруктарын арткен деп, солун бижар турар. Агыт үдө сооциалистг Моолдун

ажыттын ангызм, кооперастаттангы аратары болгаш улусу интеллегеншич коок-ку чылдарга чуртту эконо-миктиг болгаш социал дөг-жүдөлүкин програмаларын болгаш сорулгарын айткан МАРН-нын XIX съездинин шийтирлерия күссө дарииче политикаг болгаш күш-ажыгы уду карууруш-кунун байдалына кирген деп, солун демгелеп турар.

Вьетнамның Коммунистг партиянын Төп Комитетин Чингине секретары эш Ле Зуангын мөзөни-биле болаштыр кажылдалы дегелениң хөй чурттарына айтканнар илердээзин.

Чалгынны ракеталар салган «Нью-жерс» деп америк лижирку Японияны киргегине удузларынның митингизин июль 20-те Икосука эрттарар деп дайынарга удуз организациялар бөлүк шийтирлээн дугайын «Асахата» деп япон солун бижээ.

Боттарияны эргези дээш ажилчы човарныг демиселин калбарышкынның дугайнык материаллары францу солуннар бижип турар. Агентселдин 300 журналдистер, ажылчыннарын, албан-ахчылары ажилдан үндүргелени удуз Франс пресс агентиледин ажилдакчыларың 24 шактыг ажил соода-дугайның дугайын «Оман» даяныжы турар. Болу-ул булурутелелери 35 мул кижиге ажиллап турар «Эйр Франс» аэломомлаяның ажилдакчыларынын бүтү-нит ажил соодамышкынның дугайын «Матр» солун бижээ.

(СГТА)

БОНИ. СЭТА-ның корреспондентиз Владимир Серовтың дыңнатканы бола: чуртук бүдүрүлгелеринде болган дугуларды чагыт арга-бираа ажылдады тудар кижилерниң саны чартык миллионга ажа берген. Ол кижилерниң хөй кезин даштыкыдан ажыгылып чедип келген, хөлөзлөткөнге ажылчынынн болуп турар. Уметтик ээлериниң туура

БОНН. СЭТА-ның корреспондентизи Владимир Серовтук дыйнаткамы болза: чуртук бುದурулгелеринде болгаш тудуларинда чажыт арга-биле ажалладын тудар кижилериниң савы чартык миллион ажак берген. Ол кижилериниң хей кезин даштыкыдан ажык дашып чадып келген, хөлөзлөтүнгизе ажалчындан болуп турган Улестук элдериниң савы

берниң саны чартык миллионга жеткен. Ол кижилерниң көй кезин даштыкыдан ажыратып, дилеп чедип келген, хөлезилеткенге ажайып азыктар болуп турган. Улутхор элдеринин элдеринин

дештә халыклар аяккапшыларның дар-
дәлигә таварышлышынан олар
немес аякчыларның шнит-
вирлиг демисә түгеллидә
чедип алганы соңал аякчы-
лар аякчылар арга чок болуп
турарлар. Оларда таварыш
шөлә, дөштәшәр хушһәр чок,
оларның аяккапшы кыя-
ларлаваз.

дештә халыклар аяккапшыларның дар-
дәлигә таварышлышынан олар
немес аякчыларның шит-
бирлиг демисел түгеллине
чепид алганы соңнал аякчы-
лар аякчылар арга чок болуп
турарлар. Оларда таварыш
шөлзә, дөштәшәр хушәр чок,
оларның аяккапшы кыя-
ларлавазлар.

[illegible]

ВАРШАВА. Бойдус, техникти болгаш чазаанын хүлээн алган программалары БУР-даргай эртемнере кады ажылдажылга нун металлургия улустуруун эң улут үш кады-биле совет-польша комиссияны бугурулгелеринге энергия, чиг-эт болгаш аргууку туралы анаа протоколга херге-материалдарга херге-лелин барык 30 хуу аттаны-биле доозулган. Комиссиянын кызырарга арганы бээр. Ыланга Дунай-варшта, Оздат комбинаттарга болгаш Митшкольцта В. И. Ленина аттыг комбинат-хазарта кылышыкчынары чоруулары программалар көрдүнген. Алырынч бугу продукциязынын 65 хууун бугуру турар ол бугурулгелерге техниктиг дериннижын элээн бедилер көрдүнген. Чижээ, эрги мартен суугулар орунга амгы уениң конвертерлерин болгаш электрийг суугула-рын ажитлаар. Бугурулгелеринч органи-застыг структураларын саймырангайжыла-рытче, чалгымчалар-биле кооперацияныч чаз-таа харылзааларын саймырангайжы-дарынче программалар улут кичизней сал-ган.

СУДАПЕШТ. Акы-дунма Венгриянын (СЭТА).

Англичаннар шайга аажок ынак улус. Англичаннар Великобритания бо кайгамчык суукуну — шайны ижер талазы-биле де-миде берчир черин ээлеп турар. Англия модельер Грэм Смит турукта оорар бо хер-рээженниң кеткен бөрүгү база-ла шай т-мазынга турсааткан хире.

Рейтер—СЭТА-нын телефотоху

ВАРШАВА. Бойдус, техникти болгаш чазанын хулэс алган программалы ЕЗ-даргай эртемгерге кады ажилдажылга лазы-биле совет-польша комиссияны оргуунку туралм анаа протоколга аттаткым-биле доозулган. Комиссиянын сосоында кюскү эртемденер болгаш специалистер кирген. Ийя куртуз социал-экономиктик тахжуделерин дургеделирине чаанга СЭКП-ийн XXVII съездинин болгаш ПКАП-ийн X съездинин шийитилеринге СССР-ийн Эртемнер академия-биле Польшанын Эртемнер академия-нин кады хөдөлншикиннеринде колладай дулар утланышкыннарын документте иткыл. Специалистерниң күженншикин кады кылпч чорулар 162 темаларже иннеттенер, ону ажылдал кылыры экономика талазы-биле улут ажикты бээр.

БУДАПЕШТ. Акы-дуума Венгриянын

(СЭТА).

Англичаннар шайга аажок ынак улус. Англичанга Великобритания бо кайгамчык суукну — шайны нжер талазы-биле де-ийде берч чери ээлеп турар. Англия модельер Грэм Смит турукта оорар бо хөрөөжиниң кеткен бөгүн база-ла шай т-мазынга турсаккаткан хире.

Рейтер—СЭТА-нын телефотоху

ШКОЛАЧЫЛАРНЫҢ ЧАЙГЫ ДЫШТАНЫЛГАЗЫ

ЧАЙГЫ ЧАЯАЛГА

Чайгы эртен чаа-ла хаялап келген. Эртенги күзүгү херел бүгү чүени шыа-алы берген. Торгалыг суур оон биле каа-ла отутуп үгөн. Мал-маган оларчыне шуушуп, машина-техника да-жжап, чурттакчылар ажил-үүлөчине далайыч эгелзэн.

Школачы Доржу Чойган эрчи кырында ак-жон спортчу хептиг халып чораан. Оон бодалында — сурагылы Вол-гоград. Анаа үтүкшүтүр база бир хымыл-сарыг спортчу хептиг уруг келген. Олар үт-кужуп келгеш, чаңыл бау-гаар эртенги зарыда кылып эгелзенир.

Торгалыг болгаш Ак-Тал хемнерин арга-арыглары чигир ногаан. Оларнын ба-зында Ак-Тал мөөрөп башып чыккан.

— Эртенги сырынның эки-ляни аар, эжим—деп, Чойган сакчысыран байдалдыг ууг тымшайтырган.

Хептиг элп турарының магалыгы. Чүңү алтап тура-ры ол дээр сен—деп, эжим-галлаан.

— Чайны эки даштан, Аян деп алагыны олур шыжаалы—деп, оозу харылаан.

— Чок, Чойган, сени үлөп элп олурары ол-дур, эжим, орук-суур эки чорааш кел. Алардыг Волгоградка бис-тин Торгалыгдан байыр че-ддер сен дидир шыжаалы.

Ол аразында бо-ла эрчи кыры-биле оол, кыс ийи школачы аразында чугаалаш-кан, оожум башып кел чорааннар. Торгалыгнын доо-зучу онту классчыларынын бирээни Чамзырай Чечена биле Чаламба Мерген оолду шыгаллазыне бар чораан-нары ол. Уруглар эштеринге байыр чедирп, шыгаллаза

чедиршикни күзөөнир. Торгалыгнын онту классчы-лары ол хүн оолду эжама-нин дужаарлар. А кесжэ бо чаа доозуп турар онту класс-чылар-биле чээрби чыл бу-рунгаар бо школына доос-каларынң ужуражылгыз болур.

Чойган биле Аян эр-тенги зарыдакы кыла кал-кан, чемегенге эде кеттиип алган, школынче машина-жип кааннар. Онту классчы-лар доозарынын шыгалла-зын дужааган, оон еске кластарынң уруглары чайгы ажилдаа.

Школачыларын чайгы дыштанылгыз дээр чейи чатаалыг ажил болур ийи. Школа ишти аажок доозуп, чугайлыг. Торгалыг ортухкы школынын өөрб-икчилери школын чайгы септелзени адалтадыра берген: школа, интернатты, мастерскаян чугайлап, бу-дуп, доозуп: стол, санай-ларын септеп доозуп турар.

— Чугайлап, доозулар доозулар-дыр, уруглар. Эр-хейлер. Ам дуржулга учосто-гуа эмгелзэр бис. Көк-Хаакта картофель шөлүлө турла-выны сохвозузс удузас доозуптар. Анаа барып ажилдаар бис. Ажил хей-хей, оолдар — деп, школы-нын бүдүрүлгө бригаданы-нын удуруткучу башкы өөр-бикчилеринң ажилында сепкил халып чугаалаш, хү-дүмүрү аарак оларын эр-гилер көрүп турган.

Ол — республиканын шко-ларынң база бир хоочун башкымы Тазар-оол Байыр-ович Баазан. Бо дээрге үжөн ажил чыл стадыг дуржул-галды башкы. Школынң бү-

дүрүлгө бригаданын хей чыл-дар иштинде удурутп келген. Торгалыг школынын бүдү-рүлгө бригаданын 35 өөрб-икчи доктаамал ажилдап турар.

Школынң бүдүрүлгө бри-гаданынң удуруткучу Та-зар-оол Байырович өөрбик-чилеринң чайгы дыштаныл-гынң дугайында мынчаар чугаалап турар.

— Бо чылын онту классты 34 өөрбикчи доозуп турар. Шылгалда черле эки эртин тур. Онту класстын шыгал-лазын дооскаш, уругларын чамдыктары өөрбик кирер. Чамдыктары сохвозуга ажилдап артып калырлар. Нинтизи-биле малчынар уруг-лары 120 киж бо чайын чай-лаадыра барып, ада-незиге дузалажырлар. Бистин Тор-галыг школында 22 өөрбик-чи малчы-механизатор деп тускай эртенги чейи ажил болур ийи — дээр, бүдү-рүлгө бригаданынң удурут-ку башкымы Тазар-оол Байыр-ович будуп дооскан столлар эде салгылап турган уруглар-нын бирээни кыл деп эжеле-геш, чугаазын уламчылаан:

— Бистин бо Доржу Чойган улаас Волгоград хоорайже практикалап айттынар өөр-бикчилеринң бирээни. Контук ажилдаар киж. Өвүрден шу-ту 25 өөрбикчи, оларынң иш-тинде бистин Торгалыг школы-нын тоску классчылар беш киж ийи барып ажилдаар. Олар бир ай иштинде чымас ажаажырлар. Бо аян-чорук-даа болур, практика-даа бо-лур, база-ла бүдүрүлгө ажил-дыр ийи. Өөрбикчиле болгаш сагылга-чурум — үлөргө, эи илөкпейл өөрбикчилерге шаңгал-дыр ийи.

Школынң бүдүрүлгө бри-гады Көк-Хаак деп черде 6 га картофель олурукан. Ам оозун ажаал — бок сипегин аштап, довраза чымчадан эгелзэн. Сохвозка 50 тонна эки шы-нарлыг сипегин белеткен бээр хүлзөлөт.

Школынң 5—7 класстары-нын өөрбикчилери школа чы-нында дуржулга участогунда ажилдап турар. Дуржулга участогун чаа-ла сайырадып эгелеп турар. Амдызында шоолут эвес, бички черде дур-жулга кылдыр чечек, кат, но-гаа аймаан тарып өстүрерин ишеп эгелзэн. Уруглар кыла чектерин «Тайбын», «Найи-рал», «Бамбурек» кылдыр та-рыгылап каан.

Чойган биле Аян баштаан кезек уруглар бо дуржулга участогунда чектер суггарып турар. Ала-чурттуг Улуг да-йылының фронтузунга калган тыаа эки турачылар — чайгыс чер чурттугларынга школа де-вискээринде тураскаалды өөр-бикчилер мыктыны-биле ажаап каалаган, чектер та-рып турар.

— Эр-хейлер! Чаштанчылан чабыны өөсүрүр эзи шы-кан, бүдүрүлгө бригаданынң азы алгып, тарып өстүрүп ту-рар үнүш, ногаа, кат-чими-нер чекетип сайырай бээр. Чайгы чалаалгалыг ажил-жи-нерин үр-түпү сиперин өөртү-дүрүр—деп, оларын мактап тү-дүрүр.

Чайгы дыштанылгыздарла та-жалгалыг ажил-жиер-биле, чоруунар-ла чогул туруунам, уруглар.

Л. ЧАДАМБА,

чогаалчы.

Өвүр район.

«Орлёнок» лагерге эртен айда чүс сезен уруглар дыштанган. Ам

ийиги сезон эгелзэн. Аян-гы районоордан келген уруглар солун дыштанып турарлар.

ЧУРУКТАРДА: бөлүк уруглар оюн үзүндө. А. ЗАПЧЕВНИЧ, фо-толары.

КАИ-нин дыннады

Бо чылдык июль 1-де 10-га чедир үлө республикага авто-транспорттун оозал-ондаа 8 ка-тап болган. Оон түшөлүндө 16 киж кемдешкине тыва-рышкан. Ук айымал-халаттыг дуртун ээрик чылаачы кылган. Чогул кыска-биле чугаалаарга мындагы күсүленишкени — 3, боду аңдары доолааны — 1, чадаг киж кырыче калды берген чорук — 1, чага-тер-гежини хеме тавараны — 1. Бо оозал-ондак колдууна кич-кээтэй чок чоруктан болу-лаан.

Оон кичектери. Июль 3-те Агролетурумкомун № 2 автобусту дүргүлгө чылаачы А. Неледин Самгалдай — Кызыл аразында орукка ма-шиназын дүргө көрүшкө-нүн эртин дүргө чоруктан ор-гаш, рулга күш чеппей машиназын аңдарган. Оон ур-жулунда пассажир-даа, чыла-чы бо-ла-ла кемдешкине та-варышкан. Оон дартында Туран—Аржаан аразында орукка Н. Гринушкын дээр хуу машиназын ээрик башка-рып чорашкан база халду эртин дүргө чеккенден адырып алган. Анаа чораан пассажир-даа, чылаачы-даа кемдэн.

Кызыл хоорайга эртен он хоонуту дургууна машина-нын ээрик башкарып чораш-27 чылаачын туткан. Олар-нын 20-ин хуу транспорт баш-карганнар. Албан черинин техниканы ээрик башкарып-нарын аразында Чырылмыш-нын министрствозунун чыла-чымы Б. Ооржак, Каа-Хемде Дериг-Аксин автобустун му-нган Б. Сидырай олар бала бар. Улуг-Хемде «Ак-Тура» совхозтан келген О. Ховаа, Тыванын геология-шчылар экспедициясында ажилдап ту-рар С. Пономарев олар хуу машиназын ээрик башкарып чорашкан.

Эртен он доогу дургууна болган оозал-ондак аргала-шыккын болгаш кичкээтэй чок чоруктан уржуулан болуп турар дээрин бо түнөөлөр бадыткаар.

БЕШКИ УЛДУНДА

Уругларнын чайгы дышта-нылгыз ажилыг, созуу болууларыне бисте кичкээ-гей салдыган. Өөрбикче чы-ла доозуп турла-ла, ол бүгү-

нү организастап, чогулчалыг чугаалашкан бис. Күш-ажалыг старти 7 «б» класстын өөр-бикчилери бешки үлзүлүн эгелзеп хулап алганыр. Уруглар тускай дайгыракты база бергенер.

Мын ажил-агынын уду-руткулары уругларга чагы-сумени берип, эки ажилда-

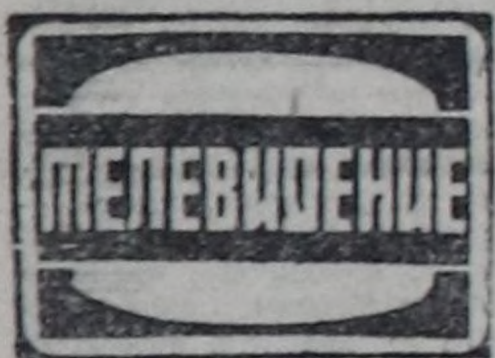
рын күзөөнир. Баштайгы ба-йырыг шугум мыскалыга уруглар Чааты ортухкы шко-лазын чегелги классына-рын чарыша кыйтырганыр. Чайгы ажилдар ам түдүк чо-руп турар. Уруглар тарып каан чаш өүмүнерин хайга-рып, бок үнүштерин аштап турарлар. Мында кат аймаа, чамык үнүштер, чымистиг

мыштар база бар. Оон аян-да уруглар эм үкүштер чып, алтекага база дужаарлар. Бешки үлзүк уругларга черле эки эртеринге түдүрүп болур.

Т. ОНДАР,

Шагаан-Армынж № 1 шко-лазынң класстан дайжаар организатору.

Улуг-Хем район.

ИЮЛЬ

15. ВТОРНИК

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН
8.00 — «Уе», 8.45 — «Бай-дал», Док. Телефильм, 9.05 — «Чыкаланын гористер», 9.35 — «Мэз Россия хоорайлары», Совет ырынын кон-церти, 10.05 — «Грунн теле-фильм» деп уругларга студия-нын кыска уран-чечен филь-мери: «Бир катар Шакирани-ге», «Бичи детектив», 11.00 — 11.05 — Мелзээр, 14.30 — Мелзээр, 14.50 — «Лабо-ра-тория-океан», Эртен-тайыл-бырыг фильм, 15.40 — Си-биринин күрүнең орус улус-тун ийиши хуи концерти, 16.25 — «Орус уран чугу», 16.55 — И. Брамс. Оркестр-беле скрип-кага концерт, 17.40 — Муль-тифильм: «Машенька болгаш адм», «Бир чокч-тараа, ийи чокч-тараа», «Кырган-аа-зы-ның төртүтүгүн хуу», 18.15 — Эртен болгаш амыралы, «Транспорт: эртен болгаш ону шынгадып алдырын ай-тырталары, 2-ги дамчылга, 18.45 — Бөгүн делегей, 19.00 — «Киж болгаш хоолу», Күш-ажалыг эвес оруклар деп чүзү, 19.30 — «Ноган энер-гия», Эртен-тайылбырыг фильм, 19.40 — «Эки, тайын, эжи, өнүк», Таллинден эс-трада программасы, 21.00 — «Уе», 21.35 — Чаагай тура-со-руктуу оюннари, Парус спор-ту, Хол бөмбүү, Эр улус, Спортчу гимнастика, 22.45 — Бөгүн делегей, 23.00 — 23.20 — Чаагай тура-со-руктуу оюн-нарын хун демделгел.

ИЙИГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — Эртенги гимнастика, 8.20 — «Степа», Док. фильм, «Совет спорт», Киножурнал, 8.40 — «Будильник», 9.10 — Бүтү-эңиле конкурсузуну лауреаттары А. Федоров (ба-лаалык) биле В. Сидельников (гитар) ойнап турлар, 9.35 — «Бистин бактыны», Теле-журнал, 10.20 — Шыдыраа школын, 10.50 — Объектив, 11.35 — Уругларга фильм, «Оп-

чок-шоока капитан», Уран-че-чен фильм, 2-ги серия, 12.40 — Дагестан теле-эңилеңиң программасы, 13.40 — Фран-цуз дил, 14.25 — «Хөгжүм ки-оку», 14.55 — «Көзүңн шаг», «Саареманын балык-чылары», 15.55 — Мелзээр, 16.00 — Чаагай тура-со-руктуу оюннари, Хол бөмбүү, Ган-бол, Мотобол, СССР биле Европанын шилдек коман-далары ойнаа, Тенис.

КЫЗЫЛДАН

18.00 — «Хоолу болгаш элзедилер», Кызыл районон Чербинин школа-интернатта уругларынң чайгы дыштаныл-гынң организастанынң дугайында рея.

МОСКВАДАН

18.30 — Чаагай тура-со-руктуу оюннари, Хостуг хуреш, 19.00 — Чаагай тура-со-руктуу оюннари, Спортчу гимнастика, Ганбол, 20.00 — «Тамчыктыг удулар, чаштар»,

КЫЗЫЛДАН

20.20 — Телемелзээр, 20.30 — «Азиянын төвү», Програм-мада: Телемелзээр, «Тыва АССР-ниң перспективтег жез-жулзеси», Тыва АССР-ниң ту-дуг материалдарынң талалы-бы болушун удуруткучу М. О. Ойлу дамчыдылга кыржар.

МОСКВАДАН

21.00 — «Уе», 21.35 — 23.00 — «Бүзүрөңг эвес маргыш», азы херек кырында болган болушукун, А. П. Чеховтун расказынң аян-биле бү-дүргөн уран-чечен телефильм.

16. СРЕДА

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — «Уе», 8.45 — «Аян чорукчулар клубу», 9.45 — Уругларга фильм, «Эзрин аа-лап тур мен», 11.00 — 11.05 — Мелзээр, 14.30 — Мелзээр, 14.50 — «Брак-даа, чоок-даа», Док. фильм: «Бистин сеп-киленис чыры», «Уралаң че-ренис тураскал», 15.00 — А-жаар АССР-ниң күрүнең таш-чы болгаш ири ансамблини концерти, 16.05 — Сурагыг кижилеринң амдыралы, «Ва-лерий Чалаов», Уран-чечен фильм, 17.40 — Бистин кор-респонденттеринин чугаалап тур, 18.00 — С. Тавенетин ийи тур чогаалдары, 18.15 — Мультифильм: «Чараа-чечен биле черепаш», «Шак иччаар ажырбас», «Пионерлер бажы-ныцан келген Ишакша», 18.45 — Бөгүн делегей, 19.00 — Делегей болгаш аныктар, 19.35 — ТТ-ниң экранында бир дугаар, «Бот кижилерге ийи чурттаг бажынын бээр», Уран-чечен фильм, 21.00 —

«Уе», 21.35 — Чаагай тура-со-руктуу оюннари, Парус спор-ту, Бокс, Спортчу гимнастика, 23.05 — Чаагай тура-со-руктуу оюннаринын хун демделгел, 23.20 — 23.45 — Бөгүн деле-гей.

ИЙИГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — Эртенги гимнастика, 8.20 — Бүзүрөңг эвес маргыш, азы херек кырында болган болушукун, Уран-чечен фильм, 9.40 — «Ажылыг Вол-гоград куралылары», Док. фильм, 10.00 — «Школа ре-формасы», «Ийи чыл эрткиде», СССР-ниң чырымышкы ми-нистри С. Г. Шербаков-биле беседа, 10.30 — «Совет Эвиле-ли кезип чорааш», Киножур-нал, 10.50 — «Дайын оларын шыгалла», Киветтен дамчыдыл-га, 11.20 — Уругларга фильм, «Ляляка-Руслан болгаш он өнүкү Санька», Уран-чечен фильм, 12.30 — Мемед дил, 13.00 — В. Шекспир, «Гам-лет», 13.50 — «Кады ажалда-жылга», Тележурнал, 14.20 — Мелзээр, 14.25 — Чаагай тура-со-руктуу оюннари, Хол бөмбүү, Бокс, 16.25 — Пушкин-ге тураскааткан 20-ги бүтү-эңиле шүгүлд байырталы, 17.25 — Делегейниң музыка култураларын эртисизинде, В. А. Моцарт.

КЫЗЫЛДАН

18.00 — Киножурнал, 18.10 — Делегей байдалын дугайында беседа, 18.20 — Теле-мелзээр, 18.30 — «Азия тө-вү», Программага: Мелзээр, «Мая чеминге — бедик шы-нар», «Социалист чарыштын хун демделгел», Устүгү Ен-сейин суг парокхостозунун Кызыл район эргеленин на-чалыгын О. В. Петров-биле интервью, «Техниктег депши-ленин оруктары», Республика эмнелгезиндег репортаж.

МОСКВАДАН

19.00 — Чаагай тура-со-руктуу оюннари, Тенис, Ган-бол, 19.45 — «Тамчыктыг уду-лар, чаштар!», 20.00 — Ча-агай тура-со-руктуу оюннари Спортчу гимнастика, 21.00 — «Уе», 21.35 — 22.45 — «Соколо-во», Уран-чечен фильм.

17. ЧЕТВЕРГ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — «Уе», 8.45 — «Бүзү-рөңг эвес-даа бол, элдегит», 9.45 — «Бот кижилерге ийи чурттаг бажынын бээр», Уран-чечен фильм, 11.10 — 11.15 — Мелзээр, 14.30 — Мелзээр, 14.50 — «Кадэ горизонталар», Док. фильм: «Оларынң амдыралынң шөлү», «Ду-

руа алгын», 15.40 — «Фран-цуз альбому», Музыка-шүгүлдө композициясы, 16.30 — Шыды-раа школын, 17.00 — «Хөгжү-стартер», 18.05 — Мультифильм: «Фотформ болгаш ху», 18.15 — Арага ишпес орук — амы-дыралың негелзеси, 18.45 — Бөгүн делегей, 19.00 — «Сес-түң артында — ажил-херек», Камилла болгаш тумалагы чорук—лартайгы херек», 19.35 — Ленинград-Бостон аразы-нын телекөүрү, 21.00 — «Уе», 21.35 — Чаагай тура-со-руктуу оюннари, Фигурул чугуу-лашкыга көргүзүлср, 23.15 — Бөгүн делегей, 23.30 — 23.55 — Чаагай тура-со-руктуу оюннаринын хун демделгел.

ИЙИГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — Эртенги гимнастика, 8.20 — «Башкы болу», Док. фильминң баштайгы көргүзү, 8.40 — «Соколово», Уран-чечен фильм, 1-ги серия, 9.45 — Л. В. Бетховен, Фортепиано-га, ийиши ырга болгаш ор-кестрге фантазиялар, 10.10 — Испан дил, 10.40 — Фильм-концерт, 11.15 — Г. Р. Дер-жавин, Амыралынын бол-гаш чогаалынң чылаарынң артынары, 12.05 — Талжик теле-виденинң болгаш радио-нун улустун «Зембо» талчы ансамблинң концерти, 12.40 — Чаагай тура-со-руктуу оюн-нары, Тенис, 13.40 — «Хула саналы», Уран-чечен фильм, 15.20 — Мелзээр, 15.30 — Мультифильм: «Оттук доос-ка», «Карусель арыланы», «Автомобиле селүстүзүш-кы», 16.00 — Чаагай тура-со-руктуу оюннари, Хол бөмбүү, Эр улус, Бокс.

КЫЗЫЛДАН

18.05 — Киножурнал, 18.15 — Күш-ажал болгаш уран чүдүдүп эвелеп, Октябрь-нин социалист уруг револю-циянын 70 чылга турас-кааткан чоңуң бот-тымыг чы-лоадыкчы уран чүдүдүп чы-лоадыкчыларын ээрин болгаш Тес-Хем районнара чоруп ту-рарын дугайында дамчы-дылга, 18.45 — Телемелзээр, 18.55 — «Азия төвү», Про-граммага: Мелзээр, «Ийи-фантазия — тенни негелзеси», Улуг-Хем райоңда «Найрал» сюжеттук директору Д. Х. Ооржак дамчыдылга кыр-жар, 19.25 — Чаралдар, ре-клама.

МОСКВАДАН

19.30 — Чаагай тура-со-руктуу оюннари, Тенис, 20.00 — «Тамчыктыг удулар, чаштар!», 20.15 — Чаагай тура-со-руктуу оюннари, Дюло, Тенис, 21.00 — «Уе», 21.35 — 22.45 — «Соколово», Уран-чечен фильм, 2-ги серия.

18. ПЯТНИЦА

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — «Уе», 8.45 — Делегей болгаш аныктар, 9.20 — «Күш-ажал кижилерин дугайында элзедилер», Док. фильм, 9.45 — Уругларга фильм, «Сэри кыдыр херези», 11.05 — 11.10 — Мелзээр, 14.30 — Мелзээр, 14.50 — «80 чылдарын коммунисти-ри», «Сайда деп док филь-мин баштайгы көргүзү, 15.25 — Орус чугаа, 16.00 — Жюль Верн, «Чажит ортулу», Уран-чечен фильм, 17.30 — Эр-митаж, Фандаринин уран чуралгыз, 18.00 — «Маслен-кинодан келген хурен инеки-геш», Мультифильм, 18.15 — «Кады ажилдажылга», Теле-журнал, 18.45 — Бөгүн деле-гей, 19.00 — «Испаниянын дүвүрзүнн дээр», Док. фильм, 19.55 — «Алдын Ор-фей-86» деп эстрада ырымы-нын делегей фестивалы, Бол-гариядан дамчыдылга, 21.00 — «Уе», 21.35 — Чаагай тура-со-руктуу оюннари, Парус спор-ту, Бокс, Спортчу гимнастика, 23.05 — Чаагай тура-со-руктуу оюннаринын хун демделгел, 23.20 — 23.45 — Бөгүн деле-гей.

ИЙИГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — Эртенги гимнастика, 8.20 — «Анаа-ла чараш кыс», Эртен-тайылбырыг фильм, 8.40 — «Соколово», Уран-чечен фильм, 2-ги серия, 9.45 — «Найрал-концерти», 10.25 — Чурукчулар дугайында чугаа-лар, Г. Гагарин, 10.45 — Док. фильм: «Истик-Куль-биле чугаа», «Объективте — дикт амыралы», «Өпкөп өнүк чажар», 11.25 — Улустук аян-галары, 11.40 — Хүдүдүтүп о-лөр шинчелекчи, медицина эртемнерин доктор В. Во-ловин-биле школарынын ужуражылгыз, 12.25 — «Оол чораянын он чедати чытай», Уран-чечен фильмин баштай-гы көргүдзеси, 13.30 — Англи дил, 14.00 — Авазын школа-ры, 14.30 — Чаагай тура-со-руктуу оюннари, Ганбол, 15.50 — «Тен чекетиле тур», Док. фильмин баштайгы көргүзү, 16.20 — 16.25 — Мелзээр.

КЫЗЫЛДАН

18.00 — Л. Петрова, «Анчы Мерген», Баатр Басанов аттыг Калмыкынын күрүнең жез-жү-шши театрынн шын, 19.00 — Телемелзээр, 19.10 — «Азия төвү», Программага: Мелзээр, «Социалист чарыштын экраны», Көк-Тей бол-гаш Кара-Булуң сүт-бараан фермаларынн коллективте-рин социалист чарыш тала-зы-биле ууур-дедир хынала-

аы, 19.40 — Чаралдар, ре-клама.

МОСКВАДАН

20.00 — «Тамчыктыг уду-лар, чаштар!», 20.15 — Чаагай тура-со-руктуу оюннари, Спорт-чу гимнастика, Дюло, 21.00 — «Уе», 21.35 — 22.30 — «Эрте берген кыларга», (Никарагуа), Уран-чечен фильмин баштай-гы көргүзү.

19. СУББОТА

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН